

SPECIMEN ACADEMICUM

DOCTRINÆ CHRISTI DE PROVIDENTIA
DIVINA PRIMAS LINEAS EXHIBENS.

Quod

EX SPECIALI SACRÆ CÆSARÆ MAJESTATIS VENIA

CONS. MAX. VENER. FACULT. THEOL. ABOËNS.

Publico Examine offert

Mag. ERICUS GABRIEL MELARTIN,

*Gymnasii atque Scholarum per Præfecturam Wiburgensem
Director,*

RESPONDENTE

FRIDERICO KORSSTRÖM,

V. D. Ministro, Australi.

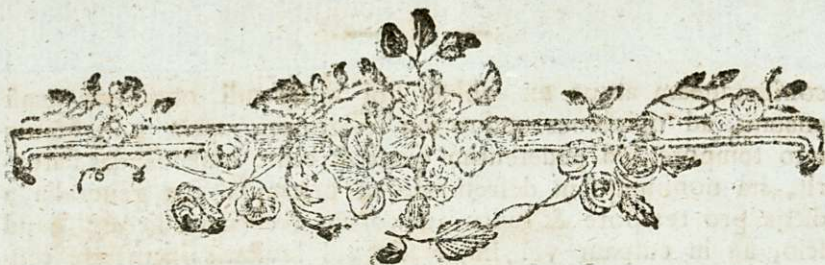
In Audit. Theol. die 31 Octobris 1812.

H. p. m. f.

A B O Æ, Typis FRENCKELLIANIS,

Πάντα δοκιμάζετε, το καλόν κατέχετε.

1 Thesf. V: 21.

PROOEMIUM.

Interior vis atque sensus doctrinae & praeceptorum Christi, ex iis quae de dictis rebusque gestis Divi Religionis Christianae Auctoris carptim & per transennam quasi tradita ad nostram pervenere memoriam, quin fide & certitudine historica rite evolvi possit, vix dubitabitur. Ubi vero in interiora hae Religionis nostrae adyta penetrare studeas, multiplici te difficultatum silva impeditum facile senties, quarum quidem primum genus in ipsa Sacrae scriptionis indole, a genio nostri aevi multifariam alienae, a nostris moribus, nostra cogitandi, sentiendi ac eloquendi ratione aequae abhorrentis, atque longo temporis intervallo remotae, positum est; alterum vero exinde suboritur, quod haud pauca effatorum Salvatoris vel ab intimis suis amicis & asseclis perperam ab initio intellecta fuisse, historia sacra edocemur; unde haud temere suspicari licet, nec singula ipsius dicta eodem plane sensu aut saltem eadem forma scriptis Evangelistarum consignata exstare, quo ex ore ipsius Auctoris emanaverint. Quibus si probabilem addideris conjecturam, orationem Christi, utpote loco temporisque semper

consentaneam atque ex oblata sibi differendi occasione quasi enatam, ad opiniones auditorum religiosas, quas non omnes uno tempore, sed pedetentim quasi & caute emendandas statuerit, ita nonnunquam descendisse, ut præcepta sua generalia a dictis pro tempore & captu auditorum secernere liceat; haud scio, an in culpam vel impietatis vel levitatis incurrisse censendus sis.

Hæc in excusationem præsentis quoque instituti summam monuisse sufficiat. — Injuncto nempe nobis publice differendi officio, præcipua doctrinæ Christi de Providentia Divina momenta, ex nostro qualicumque judicio, quam fieri possit brevissime, exponenda elegimus; non quod materie gravissimæ pertractandæ pares nos temere haberemus, præsertim cum labori huic nonnisi horas paucorum dierum subscevas impendere licuit; sed quia in argumento, præ ceteris populari, pratico & luculento, absque conspicua vel eruditionis copia, vel ingenii laude, vel adjumentorum frequentia, tenuiores etiam vires periclitari minus absonum duximus. Unde eam nobis expetimus veniam, qua subinde utuntur peregrinantes, cum quæ per regiones delati spatiosas de his commemoraverint, non tam pro exacta singularum rerum descriptione haberi, quam potius exempli causa exstare volunt, unde colligatur, quid præcipue eorum judicio observatu atque memoratu dignum fuisset visum.

§. I.

Constat, operam Salvatoris institutoriam non solum eo-
tetendisse, ut religionis vim universam, qualisea Summo Nu-
mine digna hominique accommodata & fructuosa sit, expone-
ret, verum etiam, ut præjudicatas temporis, quo degebat, &
gentis, cui adscriptus erat, opiniones tolleretur & corrigeretur, quo-
circa a re alienum non erit, formam doctrinæ de Providentia,
scriptis V. T. exhibitæ, paucis attingere.

Primum igitur occurrunt opiniones orbis primævi, qua-
rum vestigia fragmentis historiæ Mosaicæ antediluvianis ser-
vata sunt. Produnt istæ, haud minus atque Mosaica illa Cos-
mogonia, Geogonia & Anthropogonia, infantile adhuc inge-
nium & fingendi modum. Describitur Conditor universi, ope-
ra sua recens perfecta, humana prorsus diligentia, & ad mini-
mas quasque res attentione adhibita, curans: Gen. I: 29, 30;
II: 19; III: 2, 21, 24; IV: 4, 5, 10; VI: 3, 6, 14 sqq.

Continuantur hæ notiones immediatæ divinæ administra-
tionis post diluvium Gen. VIII: 15 sq., 21 sq., IX: 1 sqq.;
XI: 5 sqq., quæ deinceps, renovato cum Abrahamo foedere
Gen. XVII: 19, 21, antea cum Noacho sancito, Gen. VI: 18;
IX: 9, sqq., atque benedictione, olim Adamo Gen. I: 28, &
Noacho Gen. IX: 1, sqq. concessa, universali illa quidem, mo-
do specialiori, Abrahamo ejusque posteris vindicata, Gen. XII:
2, 3, XV: 5, 13 sqq., XVII: 1 sqq. systema genuere Theo-
craticum, Jehovah Numen Israëlitiæ genti proprium præ se
ferens, quod per universam gentis hujus historiam prævalet,
atque in scriptis ejusdem sacris frequentissime obtinet.

Lauda-

Laudatur autem sæpissime Providentia, in phænomenis naturæ mirum in modum conspicua. Sic ministerio Johovæ parere affirmantur tonitrua & fulgura, venti & pluvix, hyems & procellæ, Hiob. XXXVI: 30 sqq., XXXVII: 2 sqq.; Psalm. XVIII: 3, sqq., XXIX: 3 sqq.; CIV: 4; Jon. I: 4, cet. Deo acceptæ referuntur fruges, herbæ, alimenta & commoda quævis, per naturam abundantia; Psalm. CIV: 13, sqq.

Tum specialem hominum curam Deum agere, Hiob. X: 12; XXXIII: 6; Psalm. XXXVII: 5 sqq.; XLI: 1, sqq.; CXXXIX: 16, cet.; eos præmiis, Prov. III: 2, 10, atque pœnis, Hiob. XI: 6, 14 sqq.; Psalm. IX: 6, XCIV: 10, cet., afficere; fata denique non singulorum tantum hominum, v. c. Josephi, Moſis, Davidis, e. a., sed univerſarum etiam gentium atque imperiorum nutu ſuo dirigere, plurimis adſeritur locis, Jeſ. X: 10—12, Jer. XVIII: 7; Dan. II: 12 cet., quorum, cum notiſſima ſint, allata tantummodo exempli cauſa excitare ſufficiat.

§. II.

Utrumque vero ad excitandum ſenſum omnipotentix, ſapientix, juſtitix & bonitatis Divinx, in omni rerum mundanarum gubernatione luculenter conſpicuæ, ac grato animo agnoſcendæ, & digito quaſi monſtrandum, humanam omnem fortem & fortunam a Summo rerum Arbitro uno pendere, eximie accommodata ſunt ſublimia sæpius in Libris præſertim Hiobi & Pfalmoreum abunde reſervata vatum ſacrorum dicta atque effata; variis tamen omnem hanc doctrinam laborare difficultatibus, re penitus conſiderata, diſſimulari nequit. Partim enim anthropomorphismum ſpirat, v. c. ubi Jehovah ira commotum mortales plectere Exod. XXXII: 10, Jeſ. LX: 10 cet., quin-

quoniam in perniciem impiorum jurare, Num. XXXII: 10; Psalm. XCV: 11; Jes. XIV: 24, cet., atque consiliorum & factorum poenitere Gen. VI: 6, 7; Exod. XXXII: 14; Jon. III: 10, cet. perhibetur; partim etiam non tam universalem generis humani, quam potius singularem gentis tantum Israëliticæ tutelam innuit; partimque tandem limitibus vitæ terrenæ sæpius circumscribitur, quod etiam fere de præclaro ceteroquin philosophemate Libri Jobi exposito valet, cujus ea videtur esse vis, ut doceat, pios quoque & probos homines non semper continua frui felicitate, sed malis subinde premi intervenientibus, quæ vero bonis tandem præcellentioribus compensentur. — Atque omnino duos animadvertere licet scopulos, in quos popularis de Providentia doctrina impingere videtur, nisi exactis satis atque universalibus muniatur argumentis. Alter nempe est persistencia ordinis universi, legibus physicis constituti, quem tamen hominum causa nonnihil mutari demonstratum eunt Vates Sacri; alter vero conservatio libertatis hominum atque perfectio generis humani moralis, ad quam provehendam omnem tendere Divinam in rebus humanis ordinandis conspicuam sapientiam edoceri volumus atque opus habemus.

§. III.

Quæ igitur in scriptis Evangelistarum exstant effata, Christi, Providentiam spectantia, duplici omnino respectu considerari possunt, quatenus nempe vel universam rerum mundanarum gubernationem, vel fortis humani generis moderationem specialem concernunt.

Quod ad illam attinet, observamus, indicari saltem:

1) Æqualitatem, perpetuitatem, certasque leges, Matth. V: 45, a quibus aberrationes aut exceptiones expectandæ non sint

sint, Matth. IV: 5—7, cfr. Luc. IV: 9—12; quasque mutare frustra nitantur mortales: Matth. V: 36, VI: 27.

2) Universalitatem, qua cunctas vel minimi momenti res complectatur: Matth. X: 29, 30.

3) Administrationem non tantum mediatam, ope virium naturæ generalium, per se efficacium: Matth. VI: 26, 28—30; Luc. XII: 24, 27, 28, in quo ordine naturæ tantisper adquiescendum; verum etiam immediatam. Licet enim multa portenta fidem factura efflagitaverint Judæi: Matth. XII: 39; XVI: 4; cfr. Marci VIII: 12, Luc. XI: 29; veritas tamen miraculorum Christi satis in aprico posita est.

§. IV.

Quatenus homo partem constituit orbis physici, iisdem, quibus cetera natura, paret legibus, atque eadem usibus ejus providetur naturæ œconomia, qua ceteris animantibus: Matth. VI: 26, cet. Qua vero natura existit moralis, supra orbem phænomenorum alte evecta — ad potiore hanc æquitatem saltem destinata — speciale efficit providentiæ Divinæ objectum. Quæ specialior generis humani cura, vi effatorum Christi, est:

1) Universalis, omnes omnino gentes atque homines singulos — non Judæos solos — benigno beandi consilio complectens. Perstringitur sæpius præjudicata Judæorum opinio atque superba arrogantia — quæ quatenus libris ipsorum & traditionibus sacris male intellectis innixa fuerit, supra monuimus — postulantium scilicet, posteros Abrahami præ ceteris gentibus divinæ procurationi commendatos, atque ad percipiendam terrestrem & cœlestem felicitatem præprimis destinatos esse

esse, Matth. VIII: 11, 12; Joh. VIII: 59; X: 16. — Cui quidem repugnare videtur præceptum Christi, emisissis ad docendum duodecim Apostolis: Matth. X: 5, 6, atque responsum mulieri Syrophœnici: Matth. XV: 24, 26, datum; quæ autem ex contextu, atque coll. Matth. XXVIII: 19, pro loco & tempore, nec universaliter dicta fuisse, facile est ad videndum. Atque curare divinam bonitatem quemvis hominem a recto ad salutem & felicitatem tramite aberrantem, præterea docetur Matth. XVIII: 12—14; Luc. XV: 7 fqq. cet.

2) Perfectionem hominum moralem adjuvans; quatenus nempe

a) hunc summum esse & ultimum homini in his terris propositum finem, vel eo satis indicaverit providentia, quod externa omnia vitæ bona fluxa atque fragilia sint: Matth. VI: 19; Luc. XII: 33, hominique adeo ad desiderium & spem immortalis, numquam perituræ felicitatis crecto minime satisfacere queant. Unde thesaurum persistentem opesque non interituras, bona opera perficiendo, h. e. dignitatem moralem quaerendo, parare sibi nitantur; quo facto viliora illa bona sua sponte quasi, absque præcipua aliqua & anxia cura accessura sint: Matth. VI: 20, 32, 33; Luc. XII: 30—33, cet.

b) Huic etiam fini, h. e. excitandæ hominum attentioni; ad emendationem morum nullo non tempore necessariam, interfervire debeant omnigenæ calamitates atque clades funestæ hinc inde irruentes; quo quidem sensu eventus orbis physici ad orbem etiam moralem pertineant: Luc. XIII: 2—5.

c) Peculiari vero modo emendationem hominum provehendam curaverit providentia, homines excitando præcipuis doctibus atque præcipua auctoritate instructos, qui & doctrina &

B

exem-

exemplo, obrutos vitiis mortales ad meliora erigere conarentur, quorum genti præsertim Judæicæ a primordiis ejus ad Johannem usque baptistam Christo cœvum frequentiora contigerint exempla, funesto licet plerumque successu: Matth. XXIII: 29—38; XI: 9, 10, 16—18.

d) Singulari etiam providentiæ consilio se missum contestatur Salvator Joh. V: 19, seqq; VII: 16; VIII: 29, 42, cet. ut instituto regno morali — non politico ex mente & expectatione Judæorum: Joh. XVIII: 36 — cujus fieri civis summa sit in terris dignitas: Matth. XI: 11, civium tamen prærogativæ una perfectione morali, actionibus conspicua, definitæ: Matth. V: 19, cet., ruens in perniciem mortalium genus salvaret, Matth. XVIII: 11; Joh. XII: 47, cet. Quæ adeo salus, interna mentis emendatione adsequenda: Joh. III: 3, omni pretio carior sit: Matth. XVIII: 8, 9; XIX: 21, cet. cujusque jactura nullis vel maximis vitæ bonis externis compensari queat: Matth. XVI: 26, cet.

e) Atque uti Salvator preces frequenter fundendo: Matth. XIV: 23; Luc. V: 16; IX: 28; cet. auxiliatricem Patris cœlestis vim ad perficiendum opus sibi demandatum imploravit: Matth. XXVI: 36, 39, 42, 44; Joh. XII: 27; XVII: 1—26, cet; sic etiam pia gratiarum actione omnem Ipsi acceptum retulit conatum suorum felicem successum: Matth. XI: 25, 26; Joh. XI: 41, 42, cet.; utraque vero ratione certissimam de providentia Divina fidem discipulis suis luculentissimo exemplo ad imitandum proposuit. Qua suffultus fide & certissima præcipiens persuasione, fructus laborum suorum, generi humano saluberrimos, numquam fore interituros: Matth. XXIV: 35; XXVIII: 20; Joh. XVI: 33, cet., ne morte quidem & cruciatibus acerbissimis certo prævisis: Matth. XVI: 21; XVII: 22; XX: 18; XXVI: 2, cet. absterreri se passus est, quin opus cœlesti auctoritate susceptum plenissime absolveret: Joh. IV: 34; XVII:

XVII: 4; XIX: 30. — Apostolis vero, Religionem Christianam doctrina & factis deinceps divulgaturis, singularem pollicitus Divinam cooperationem: Matth. X: 19, 20; Joh. XIV: 16, 17, 26; XVI: 7, 13, 23, cet., eam inspiravit & mentis firmitatem & constantem de faultrice specialissima providentia fidem, quæ effecit ut conspirantibus undiquaque acerbissimis inimicorum odiis non succumberent.

3) Constituto autem in his terris, moderante Divina providentia, ordine morali, salvam tamen manere libertatem hominis moralem, qua circumvincta neque esset virtus nec actionum imputatio, varè docetur. Namque

a) Impios cum piis passim bonis vitæ externis frui affirmatur: Matth. V: 45; XIII: 30.

b) Mala physica, quatenus a legibus naturæ, aut aliis, extra arbitrium & scientiam agentis, positæ causis, proficiuntur, pro pœna peccati — ex præjudicata Judæorum opinione — habenda esse negatur: Luc. XIII: 2—5; Joh. IX: 2, 3.

c) Virtutis studium pariter bona externa semper non sequi, quinimmo ipsam sine horum jactura subinde constare non posse, indicatur: Matth. V: 10—12; X: 37, 38; Joh. XV: 19; XVI: 20, 33, cet.

d) Cuius homini incumbere urgetur, ut suo ipsius studio bonum morale, pro gradu virium & notitiæ, quam maxime possit, augere nitatur: Matth. XXV: 14—30; Luc. XII: 47, 48, cet.

4) Justitia itaque Divina, bonum morale remuneratura & malum punitura, cum in hac vita libero hominis arbitrio obices non ponat, post mortem in futura demum vita eo certius

tius efficax creditur: Matth. XII: 56; XIII: 30, 40—43, 49, 50; XXV: 40, 45, cet.

§. V.

Doctrinam hanc exquisitius pertractare, ejusque & practicum in docenda hominum multitudine usum, & ad tollenda popularia etiamnum præjudicia vim exponere, temporis nos vetat ratio. Arcetissimo ea cum universa Salvatoris morum doctrina cohæret nexu; quippe cujus cardo in hoc vertitur præcepto, debere nos eo anniti, ut dignos nos præbeamus Patris nostri cœlestis filios: Matth. V: 45; ideamque illam exquisitæ moralis perfectionis, quam, in omni universi hujus ordinatione & moderatione manifestatam, de Ipso conceperimus, vitæ & moribus adsequi studeamus: Matth. V: 48.

